

Förenklingsförslag: Det bör vara tillräckligt att säkerhetsdatablad är tillgängliga digitalt

Idag är det:

- Svårt att göra rätt
- Problem med tillämpning
- Problem med lagstiftning

Förenklingsförslaget

- Bidrar till konkurrenskraft
- Ökar investeringsviljan
- Möjliggör fler arbetstillfällen
- Ger miljönytta
- Kan effektivisera/förbättra anseendet för myndigheter

Vad är problemet?

De som hanterar miljö- och hälsoskadliga kemiska produkter i företaget ska ha tillgång till aktuella säkerhetsdatablad. Ofta har detta lagkrav tolkats som att säkerhetsdatablad ska finnas i pappersform eller nedladdade på en dator som är tillgänglig för alla berörda. I fåmansföretag där man kanske kommer i kontakt med många kemiska produkter, och ofta i små mängder, är detta en utmaning.

Varför är det ett problem?

Lantbruksföretag kommer i verksamheten i kontakt med många olika kemiska produkter, såsom exempelvis växtskyddsmedel, verkstadskemikalier, färg och lösningsmedel, rengörings- och desinficeringsmedel. Många produkter används i liten mängd. Mycket tid läggs på att spara ner och skriva ut säkerhetsdatablad, vilket kanske tar fokus från det viktiga, och som är det ursprungliga syftet, att bedöma riskerna och planera förebyggande åtgärder samt fundera på möjliga alternativ. För vissa produkter som köps i vanliga butiker kan det också vara svårt att få tag på säkerhetsdatablad.

Hur omfattande är problemet?

Detta berör alla lantbruksföretag, och kanske även andra fåmansföretag, som har svårt att avsätta den tid som krävs själva och där det blir en förhållandevis stor kostnad att köpa in tjänsten.

Vad är målet?

Målet är att underlätta det systematiska arbetsmiljöarbetet genom att utnyttja de digitala möjligheter som idag finns.

Förslag på lösning

Säkerhetsdatablad innehåller uppgifter om kemikaliers miljö- och hälsoeffekter. Det är den viktigaste informationskällan för arbetsgivare och anställda i arbetet med att inventera och bedöma risker för kemiska riskkällor och planera vilka förebyggande åtgärder, skyddsutrustning och nödlägesberedskap som behövs. Säkerhetsdatablad ska därför vara tillgängliga. Hur detta uppfylls är dock inte reglerat i lagen, vilket gör att det egentligen redan idag är fritt att hitta den lösning som fungerar bäst på varje företag, d.v.s. i pappersform eller på något sätt digitalt.

Vad som kan anses vara tillgängligt har diskuterats även tidigare. Att hänvisa till olika produktföreträdares hemsidor har inte ansetts vara tillräckligt tillgängligt för anställda då det i praktiken ibland varit svårt att hitta rätt och då det ibland saknats aktuell information.

I dag finns företag som sätter QR-kod på produktens etikett, och med denna länkar direkt till produktsidan där säkerhetsdatablad finns. Det finns också företag som utvecklat appar där produktinformationen är samlad. Dessa är båda en säkrare ingång till aktuell information och kan därför betraktas som tillgänglig. Systemet med QR-kod används också av företag som har som affärsidé att tillhandahålla databaser och tjänster som underlättar arbetet med den dokumentation som krävs avseende inventering av riskkällor, vilket ofta är i form av en kemikalieförteckning, samt riskbedömning och särskilda hanteringsinstruktioner.

Historiskt har frågan kring hur man på mindre företag i praktiken gör med säkerhetsdatablad varit kopplad till vilket system man har för att uppfylla lagkravet att inventering och bedömning av risker ska vara dokumenterad. Ett sätt att uppfylla kravet för kemiska produkter har ofta varit att man i en pärm samlar säkerhetsdatablad i god ordning, t.ex. i alfabetiskt register. Detta har bedömts uppfylla arbetsmiljölagstiftningens krav på kemikalieförteckning. För att täcka in olika arbetsställen och personer med olika behörighet har man ofta haft en pärm för bekämpningsmedel, en pärm för kemikalier som hanteras i verkstad eller vid underhåll av byggnader och en pärm för kemikalier som används i djurproduktionen. På företag där anställda har tillgång till dator har en annan lösning varit att säkerhetsdatablad laddats ned till särskilda mappar. För anmälnings- eller tillståndspliktiga verksamheter har detta i regel inte bedömts tillräckligt dock, utan där har tillsynsmyndigheten ofta krävt mer dokumentation.

Sammanfattningsvis, säkerhetsdatablad behöver idag inte finnas i pappersform utan kan anses vara tillgängliga på annat sätt, t.ex. via QR-koder eller appar. En fördel med detta är att man alltid har tillgång till uppdaterad och aktuell information. Som arbetsgivare får man då hitta andra sätt att sammanfatta de kemiska risker man ser finns i verksamheten. Möjligen är det här som man borde diskutera vad som kan vara rimlig nivå för lantbruksföretag. Växtskyddsmedel är för många lantbruksföretag den största gruppen av kemikalier man hanterar och kring dessa finns det mycket annan lagstiftning som torde göra att kravet på dokumentation i form av kemikalieförteckning och riskbedömning skulle kunna vara enklare. Det krävs exempelvis utbildning och behörighet. Det finns tydliga riktlinjer kring skyddsutrustning. Det finns krav på funktionstest samt egenkontroll av spridningsutrustningen. Det finns skarpa krav på att följa användarvillkor samt att dokumentera all användning.

Nollalternativ

Utvecklingen går mot mer digitala hjälpmedel och här är QR-koder och appar en naturlig del. Så länge man uppfyller kravet på tillgänglighet finns ingen konflikt med nuvarande lagstiftning.

Regelverk

Vad gäller säkerhetsdatablad finns lagkrav som vänder sig till både leverantören av en kemisk produkt och den som använder produkten i sin verksamhet.

Leverantörens skyldighet regleras av artikel 31 i Reach-förordningen, EG 1907/2006. Enligt denna är leverantören skyldig att lämna säkerhetsdatablad för produkter som ska användas yrkesmässigt och som innehåller farliga ämnen. I Sverige ska säkerhetsdatablad vara på svenska. Säkerhetsdatablad ska distribueras kostnadsfritt, elektroniskt eller på papper. Att enbart lägga ut dem på en hemsida räcker inte för att leverantören ska ha fullgjort sin skyldighet. Att leverera i form av en QR-kod eller via App är en mer aktiv handling och kan likställas med att överlämna elektroniskt.

Kraven på arbetsplatsen regleras bland annat av Arbetsmiljöverkets föreskrift för kemiska arbetsmiljörisiker, AFS 2011:19. Enligt 5 paragrafen i denna föreskrift ska man innan arbetet påbörjas inventera och bedöma om det finns kemiska risker med arbetet. Detta gäller inte enbart kemikalier, utan även exempelvis arbete i en silo eller brunn. I paragraf 7 nämns säkerhetsdatablad som ett viktigt underlag för detta. Säkerhetsdatablad ska finnas tillgängligt men det står inte i regelverket på vilket sätt. Om den mängd som hanteras är så liten att ohälsa eller olycksfall inte rimligen kan uppkomma behövs inte säkerhetsdatablad utan produktens märkning är tillräckligt underlag för riskbedömningen.

Av paragraferna 6 och 10 i Arbetsmiljöverkets föreskrift för kemiska arbetsmiljörisiker, AFS 2011:19, framgår att om kemiska risker finns ska de dokumenteras, liksom vilka skyddsåtgärder som eventuellt behöver vidtas vid olika typ av arbetsuppgifter. Ofta görs dokumentationen i form av en kemikalieförteckning. Av paragraferna 8 och 9 framgår vad man ska tänka på när man bedömer om det behövs åtgärder för att begränsa riskerna, t.ex. om det finns risk vid inandning, stänk i ögonen, explosiva egenskaper osv. Det kan också behövas särskilda rutiner eller instruktioner för en säker hantering. Om det inte rör sig om en enkel hantering där riskerna lätt kan överblickas, ska rutinerna eller instruktionerna enligt 11 paragrafen vara skriftliga. För allergiframkallande kemiska produkter finns ytterligare krav under paragraf 37 och för cancerframkallande, mutagena och reproduktionsstörande produkter under paragraferna 38–44. Om situationer kan uppkomma som kräver omedelbara åtgärder ska det enligt paragraf 12 finnas en skriftlig beredskapsplan för dessa. Enligt paragraf 13 ska arbetsgivaren se till att de anställda känner till riskerna och hur de ska skydda sig. På säkerhetsdatabladen finns mycket av den information som behövs och som måste dokumenteras.

Kontaktperson

Anette Bramstorp, HIR Skåne AB

E-post: hirkane@hushallningssallskapet.se

Telefon: 010-476 20 00 vxl

LANTBRUKARNAS
RIKSFÖRBUND

Hushållnings
sällskapet

